

TRI CRNOGORCA U JUŽNOJ AMERICI

Emilio Ognjenović, Miloš Vukasović, Raul Tomašević

Gordan Stojović

The author of this essay who is a passionate researcher of the Montenegrin diaspora, writes about three Montenegrins who were important men in South America. Emilio Ognjenović, the Archbishop of Mercedes was a close friend of Pope John Paul II. Miloš Vukasović was famous as a sailor and boat constructor. Raul Mendez Tomašević was a general in the Cuban army.

Posljednjih godina tokom kojih su napisana važna djela o istoriji migracija sa područja Crne Gore, kojima kao da nema kraja, napravljen je vidljiv napredak kada je u pitanju odnos prema iseljeništvu. Pored toga, nije lako u kratkom vremenskom periodu premostiti ono vrijeme kada društvo još uvijek nije bilo dovoljno svjesno ili spremno da se na institucionalizovan način pozabavi ovim pitanjem.

Neka društva već vjekovima iseljništvo smatraju resursom, za druge je to bilo posljednje sklonište nacionalnog preživljavanja, ali za nas kao mali narod i malu državu ono, svakako, predstavlja još uvijek neiskorišćen resurs.

Biće neophodne još godine istraživanja, a prije svega temeljnog institucionalnog rada na obnovi i jačanju veza, kako bi se došlo do stvaranja klime koja će omogućiti fluidan i plodonosan odnos između matice i iseljenništva posebno kada su u pitanju stare iseljeničke zajednice. Potrebno je uspostaviti kulturnu i ekonomsku razmjenu čija će osnova vrijednost biti funkcionisanje zemlje porijekla i iseljenništva kao jedne cjeline makar u onim najvažnijim aspektima koji se tiču, prije svega, opstanka i održavanja naših zajednica širom svijeta, a potom korišćenja svih onih prednosti koje za zemlju veličine Crne Gore proističu iz jednog takvog stanja stvari.

Dosta vremena sam posvetio prikupljanju podataka o važnim ličnostima koje su porijeklom iz Crne Gore, a dale su svojim društvenim, naučnim ili nekim drugim angažmanom značajan doprinos zemlji u kojoj su rođeni ili u kojoj su živjeli. U takve ličnosti ne spadaju samo oni veliki kao Eduardo Vuletić, Mike Stijepovich i mnogi drugi koji predstavljaju nezaborav za društva i zemlje u kojima su živjeli, već i mnogi naizgled mali čiji je heroizam ili društveni angažman nešto na šta su danas ponosni brojni građani zemalja u kojima su živjeli.

* * *

O životu, porijeklu i djelu nadbiskupa Emilija Ognjenovića

Jedna od ličnosti koja je zasigurno ostavila važan pečat u istoriji Republike Argentine, kao i mnogi drugi crnogorski iseljenici, je **Emilio Ognjenović** nadbiskup emerito Mercedes a i Luhana.

Tokom godina istraživanja i čak jednog kratkog telefonskog razgovora sa Ognjenovićem daleke 2004. godine dosta puta sam imao prilike čuti različite verzije priča o njegovom porijeklu.

Zapravo sve vrijeme sam kao i mnogim drugim značajnim ličnostima argentinske istorije crnogorskog porijekla, a to Ognjenović svakako jeste, bez ikakve želje da ulazim u unutrašnje stvari i različita politička tumačenja njegovog djela koja se

Emilio Ognjenović

mogu čuti u Argentini, želio samo tačno definisati njegovo porijeklo, posebno uzimajući u obzir različite informacije koje su u vezi sa tim plasirali razni mediji u Crnoj Gori i regionu.

Nakon dugo godina to mi je pošlo za rukom zahvaljujući njegovoj najužoj porodici, Robertu Krivokapiću, Mariji Hoze Treho Drašković i, naravno, najviše njegovom brataniću buenosaireskom advokatu Emiliju Ognjenoviću koji je i dobio ime po svom uglednom stricu.

U Crnoj Gori se najčešće moglo pročitati da je Ognjenović porijeklom iz Pive, u šta sam i sam bio uvjeren s obzirom na poprilično veliki broj porodica porijeklom iz tog dijela Crne Gore koje su naselile Argentinu, ali i prezime koje je dosta često u tim krajevima.

Međutim Ognjenovićeви dalji korijeni nijesu u Pivi nego su u Banjanina, a bliži u Kotoru. Naime, njegov prađed bio je poznati muzičar i kompozitor Špiro Ognjenović iz Kotora, koji je kasnije radio kao sekretar ministarstva finansija Knjaževine Crne Gore, brat Milene Ognjenović Pavlović koju mnogi smatraju prvom crnogorskom koncertnom pijanistkinjom.

Ded Emilija Ognjenovića bio je poznati crnogorski ljekar dr Stevan Špirov Ognjenović, školovan u Petrogradu i Beču, a po

povratku u Crnu Goru prvo je bio upravnik bolnice „Knjaginja Zorka“ u Nikšiću, da bi potom bio premješten na Cetinje u bolnicu „Danilo I“.

On 1908. godine postaje zamjenik načelnika crnogorskog saniteta, a 1912. godine unaprijeđen je za načelnika crnogorskog saniteta. Zbog izuzetne popularnosti biran je dva puta za odbornika na Cetinju, a jedno vrijeme je obavljao dužnost člana upravnog odbora Crnogorske banke. Ranjavan je na Skadru 1913 godine. Za života je uvijek isticao da je porijeklom iz Banjana, koje je mnogo puta posjećivao. Umro je u Prčanju 1930. godine.

Dr Stevan Ognjenović bio je oženjen Marijom Petrović, kćerkom vojvode Đura Petrovića Njegoša, brata vojvode Boža i imali su šest kćeri i dva sina. Jedan od njihova sva sina, Simon

je otac Emilija Mila Ognjenovića. Podaci o godinama iseljavanja su veoma šturi zbog prerane i tragične Simonove smrti.

Ono što je poznato je da Simon umjesto u Pariz na školovanje, usljed teške situacije koja je zadesila Crnu Goru kao i mnogi Crnogorci tog vremena odlazi u iseljeništvo. Po podacima kojima

raspolaze najuža porodica u prvo vrijeme je boravio u Namibiji (ili JAR) đe je radio za njemačku firmu koja je u to vrijeme bila angažovana na izgradnji pruga, da bi kasnije upoznao vlasnike engleske kompanije čiji su poslovi takođe bili vezani za željeznicu.

Bistar i vrijedan, te sa izuzetno lijepim manirima postaje miljenik vlasnika engleske kompanije na čiju preporuku odlazi u Argentinu đe se baš u to vrijeme započinjalo sa izgradnjom jednog željezničkog kraka na kojem su bili angažovani.

I tako u potrazi za boljim poslom, sa jakim preporukama reemigrira u Argentinu oko 1920-21. godine i naseljava se u gradu Olavariji u provinciji Buenos Ajres. Ubrzo po dolasku ženi sa kćerkom hrvatskih emigranata Rosom Gregov Vulešević čiji je otac bio porijeklom iz Hercegovine, a majka iz Zadra.

Simon i Rosa su imali petoro dece, tri sina Emilija, Mirka, Danila i Vladimira i kćerku Jelenu.

Olavarija je grad u centralnom dijelu provincije Buenos Ajres. Veoma plodna zemljišta u tom dijelu Argentine u to vrijeme bila su prepuna emigranata iz cijele Evrope. Iz zemalja bivše Jugoslavije, najviše ih je bilo iz Hrvatske i Crne Gore. Interesanto je

da se grad nalazi u predjelu između General Madarijage, Tandila i Tres Aroljosa, mjesta će se naselio najveći broj crnogorskih emigranata u provinciji Buenos Ajres u to vrijeme.

Najstarije dijete bio je Emilio, rođen je 25. januara 1923. godine. Po rođenju je kršten u ruskoj pravoslavnoj crkvi u Buenos Ajresu, poznatoj crkvi Svete Trojice u četvrti San Telmo

koja je podignuta na inicijativu naših iseljenika uz izdašnu donaciju ruskog cara 1901. godine.

Najmlađi Vladimir, rođen je 1933. godine. Upravo nakon porođaja sa Vladimirom Rosa se teško razboljela. Po porodičnom predanju, problem je bilo neka vrsta postporođajne infekcije.

Simon je pokušao sve da spasi svoju suprugu za koju je bio mnogo vezan, čak je na kočijama vodio u Rosario kod najboljih ljekara kako bi joj spasili život. Međutim sudbina je bila surova, zbog velike patnje za svojom suprugom kojoj više nije bilo nikakve nade za spas Simon u svojoj 37 godini umire od srčanog udara svega nekoliko sati prije Rose, te u istom danu petoro dece

ostaju siročad. Kao na najstarijeg, na Emilija je pao najveći teret, ali na svu sreću njihova baba, majčina majka koje je bila porijeklom iz Zadra od porodice Gregov na sebe preuzima tešku ulogu i posao podizanja dece.

U godinama koje su slijedile Emilio i ostala braća stekli su vaspitanje u skladu sa katoličkom tradicijom, i upravo taj period najviše je uticao na njegovu kasniju odluku da se posveti sveštenečkom pozivu.

Emilio Ognjenović je nesumnjivo, kao eklezijast, bio pripadnik veoma konzervativne struje unutar katoličke crkve u Argentini, bio je poznat po svom zalaganju protiv abortusa i razvoda, kao i podršci onim političkim strujama čiji program je bio zasnovan na istom viđenju, u to vrijeme u Argentini veoma prisutne, političke debate.

Postao je sveštenik 17. decembra 1949. godine, zaredio ga je tadašnji biskup Mercedesesa monsinjor Anunciado Serafini.

U vrijeme političkih previranja u Argentini tokom pedesetih godina, iako je po svjedočenju njegovog bratanića Emilija bio blizak peronističkom pokretu, u jednom periodu prolazi kroz progon. Njegov brat Danilo se iz istih razloga, kao istaknuti pripadnik vazdušnih snaga argentinske vojske, morao skloniti u Paragvaj pedesetih godina prošlog vijeka.

Emilio Ognjenović kasnije nastavlja sa sveštenečkim životom, da bi od 1979. a do 1982. obavljao dužnosti pomoćnog biskupa u Baija Blanci. U junu 1982. godine tokom trajanja rata na Malvinima Ognjenović je na veliko iznenađenje izabran za biskupa Mercedesesa svega nekoliko dana pred papinu posjetu Argentini i velikom svetilištu u Luhanu đe ga je dočekaao.

Važno je napomenuti da je Ognjenović imao izuzetno dobre odnose sa papom Jovanom Pavlom II i taj odnos, kako smatraju mnogi, je uticao na Papinu odluku da biskupiju Mercedesesa i Luhana podigne na nivo nadbiskupije koja je zavisila direktno od Vatikama.

Mnogi živi svjedoci ispričaće danas da su neka pisma sadašnjeg Pape Franja u periodu dok je službovao u Kordobi došla do Ognjenovića koji je kao i još neki visoki klerici katoličke crkve u Argentini iz tog vremena bio oduševljen njegovim idejama. Smatrali su da jedan takav čovjek mora zadobiti veću pažnju i zauzeti značajniju ulogu unutar crkve, što se i dogodilo 1992. godine kada ga je papa Jovan Pavle II 20. maja imenovao za pomoćnog biskupa Buenos Ajresa i za titularnog biskupa OCA (AUKA).

U Argentini, Ognjenović je poznat i po poznatoj procesiji tokom koje je nošena Gospa iz Luhana na centralnom trgu ispred zgrade vlade u Buenos Ajresu 1987. godine, kojoj je tada prisustvovao i bivši argentinski predsjednik Arturo Frondizi. Ona je bila organizovana kao protest protiv predloga zakona o razvodu braka koju je predložila vlada predsjednika Afonsina. Zbog relativno slabog odziva i nedovoljne podrške jednog dijela crkve najveći pokušaj protesta donošenju ovog, za Argentinu istorijskog, zakona nije uspio.

Emilio Ognjenović povukao se zbog starosti 7. marta 2000. godine. Jedan dio svog umirovljenštva proveo je u kuriji u Buenos Ajresu u posebnim prostorijama, a sa sadašnjim Papom Franjom bio je posebno blizak do kraja svog života.

Emiliova porodica svjedoči da je on često isticao svoje pravoslavno porijeklo. On je bio veoma ponosan na svoje crnogorske korijene i na to što je kršten kao pravoslavac.

Danas možemo reći da je Emilio Ognjenović ne samo velika istorijska ličnost Katoličke Crkve i Republike Argentine, već i neodvojivi dio crnogorske istorije, posebno moderne građanske Crne Gore. Emilio Ognjenović svojim postojanjem na navjerovatan način u delekoj Argentini oslikao je vjekovno prelamanje uticaja istoka i zapada u zemlji njegovog porijekla, tim prije što je u njemu tekla krv slavne crnogorske dinastije Petrović.

* * *

Prvi crnogorski diplomata u Latinskoj Americi

Vukasović Miloš (Dražin Vrt, Boka 1842 - Buenos Ajres 1909), bokeljski pomorac, brodovlasnik, neimar argentinske flote. Zastupljen je u svim pomorskim enciklopedijama svijeta. Dobitnik je visokog priznanja argentinske države, povelje tj. plakete zahvalnosti o osnivanju argentinskog pomorskog društva „La Platensa“ - plaketa se čuva u Pomorskom muzeju u Kotoru.

Proslavio se kao konstruktor brodova. Po njegovom nacrtu urađeni su luksuzni putnički brodovi „Minerva“, „Apolo“ čiji je prvi prototip sagrađen u Engleskoj, „Eolo“ i „Venus“, teretni brodovi „Demostenes“ i „Pitagoras“. Bio je konstruktor četiri riječna broda, remorkera. Najluksuzniji brodovi rađeni po njegovom nacrtu su „Dona Ida“ i „Kruz de Malta“, koji su mu donijeli slavu brodske arhitekture. Posebno je važno napomenuti Vukasovićev projekat broda tipa „Kastor“ čije su performance smatrane idealnim za putovanje Rio de la Platom. Iako je parni brod tipa „Kastor“ u jednom periodu u velikoj mjeri olakšao riječnu plovidbu, danas nije sačuvan niti jedan primjerak ove brodske konstrukcije.

1904. godine imenovan je za prvog počasnog konzula Crne Gore u Argentini. Ujedno je bio i „počasni carski ruski konzul u Buenos Ajresu“. Dolazio je nekoliko puta iz Argentine na crnogorski dvor i svečano je priman u audijenciju kod crnogorskog Knjaza. Bio je kandidat za crnogorskog ministra spoljnih poslova, ali je tu ponudu knjaza Nikole 1906. godine morao odbiti zbog lošeg zdravstvenog stanja.

Bio je suvlasnik velike pomorske kompanije - maritime „Vucassovich y Onetto“ u čijem je vlasništvu bilo oko 120 brodova raznih veličina i namjena. Kompanijom su nakon

Miloševe smrti nastavili da rukovode potomci i ugašena je tek 1937. godine podjelom imovine kada ju je preuzeo njegov poslovni partner Heronimo Oneto.

Miloš Miguel Vukasović

Preminuo je krajem 1908. godine u Buenos Ajresu i sahranjen je na groblju u Rekoletu. Ostaci Miloša, ili kako su ga naši ljudi u Argentini zvali Mila Vukasovića (u argentinskim dokumentima je zaveden kao Miguel Vucassovich) sahranjen je u „bobedu“ porodičnoj grobnici familije Siviori, moćne trgovačke porodice u Buenos Ajresu kojoj je pripadala njegova supruga. Preko puta „bobeda“ će se nalaze ostaci Vukasovića sahranjen je argentinski predsjednik Hulio Maria Guido.

Brat njegove supruge Eduardo Siviori bio je jedan od najvećih mecena i osnivač prvog argentinskog Društva za podsticaj lijepih umjetnosti u Buenos Ajresu 1876 . godine. Diljem Evrope je otkupljivao mnoga skupocjena umjetnička djela koja je kasnije poklonio državi, kao i sva svoja djela budući da je i sam bio vrstan umjetnik. Muzej plastičnih umjetnosti u Buenos Ajresu danas nosi njegovo ime (<http://www.museosiviori.org.ar/>) - Museo de artes plasticas Eduardo Siviori.

Vukasovićevu smrt su zabilježile mnoge novine i razne svjetske agencije, a posebnim uvodnim nekrolozima „Glas Crnogorca“ i argentinski vodeći dnevnici „La nacion“ i „La prensa“. Bio je most povezivanja i stub diplomatske saradnje između Crne Gore i Argentine. Jedno vrijeme je bio predsjednik engleskog Društva za osiguranje brodova u Argentini.

Miloš Vukasović je bio i jedan od osnivača prve brodarske kompanije koja se bavila unutrašnjom plovidbom po Ria de la Plata. Zajedno sa drugim crnogorskim i hrvatskim doseljenicima osnovao je 1880. godine „Slavjansko društvo uzajamne pomoći“.

Miloševo učešće u osnivanju i gradnji prve pravoslavne crkve u Latinskoj Americi bilo je od presudnog značaja. Odbor koji je preko generalnog konzula Rusije u Buenos Ajresu, Petra Kristofersena ruskom caru Aleksandru III molbu za slanje jednog pravoslavnog sveštenika u glavni grad Argentine, bio je sačinjen od iseljenika iz Crne Gore i Grčke koji su se sredinom 19. vijeka doselili u Buenos Ajres. Molba je poslata 1. decembra 1887. i potpisali je Miloš Mila Vukasović, kapetan Jovan Vukasović, Nikol Crnogorčević, kapetan Aleksandar Vidović, Đorđe i Nikola Bakmaz, kapetan Marko Vukasović, kapetan Božo Vukasović, kapetan Špiro Radulović, Milo Zloković i Špiro Jakšić. Car Aleksandar III je 14. juna (po starom kalendaru) 1888. potpisao ukaz kojim je u Buenos Ajresu udario temelje prve pravoslavne crkve. Crkva Svete

Trojice uz prisustvo tadašnjeg predsjednika Argentine Hulija. A Roke inaugurisana je 1901. godine.

Od direktnih potomaka Miloša Vukasovića danas u Buenos Ajresu živi unuka Milka Vukasović i njeni potomci. U porodičnoj kući Milke Vukasović (88 godina) čuvaju se mnogi važni istorijski dokumenti iz tog perioda, slike, makete brodova i drugo.

* * *

General kubanske armije

Raul Menendez Tomašević, general kubanske vojske, borac pobunjeničke vojske rođen je 30. maja 1929. na Kubi, u gradu Santjago de Kuba. Bio je prvo dijete iz braka Enrike Menendez Medina i Luisa Tomaševića, sina crnogorskog emigranta poznate porodice Tomašević porijeklom iz sela Kruševica u okolini Herceg Novog čiji su se mnogi članovi iselili u Argentinu, Čile, SAD i drugdje.

Po završetku osnovne škole Raul je upisao srednju školu, a potom studije. Već prve godina je izabran za predstavnika učenika. U to vrijeme bio član političke stranke ljevice „Mladi Kube“. Bio je učesnik mnogih političkih sastanaka i studentskih manifestacija.

Kao član „Mladih Kube“ imao je još u gimnazijskom periodu nekoliko sukoba sa policijom i dva puta je uhapšen zbog učestvovanja u protestima.

U zatvoru „Boniato“

Osuđen je 23. septembra 1952. na osmogodišnju zatvorsku kaznu u zatvoru „Boniato“. U zatvoru je nastavio kontakte sa nekoliko revolucionara, neki od njih su učestvovali u napadu „Monkada“.

Raul Menendez Tomašević sa komandantom Raulom Kastrom
na drugom istočnom frontu „Frank Pais“

Tomašević 30. novembra 1956. godine uspijeva da pobjegne iz zatvora skupa sa Huliom Forsekom i Brauilom Triminjom, donosi odluku da ostane u zemlji i započinje sa legalnim djelovanjem u gradu Santijago de Kuba. U maju 1957. godine sa ciljem priključenja pobunjeničkoj vojsci pokušao je da se domogne planina đe je bila glavina pobunjeničkih snaga, ali bez uspjeha. Zbog toga se ponovo vratio u grad, đe je pod vođstvom pokreta učestvovao u raznim aktivnostima do kraja te godine.

Organizovao je oružanu grupu na području Alto Songo, čiju komandu je ubrzo nakon toga preuzeo Raul Kastro.

Period nakon kubanske revolucije

Sekcija za borbu protiv bandita (razbojnika), je bila zadužena za „čišćenje“ teritorije od ostataka vojske i policije. Ova postrevolucionarna oružana formacija 3. jula 1962. bila je pod komandom Raúl Menéndeza Tomaševića.

Međunarodne aktivnosti

1966. godine odlazi u Gvineju Bisao, đe je, s revolucionarima u toj zemlji, sarađivao u reorganizaciji oružanih gerilaca u borbi protiv portugalskog kolonijalizma.

U Venecuelu je otišao 8. maja 1967. godine kako bi podržao gerilce i ostao oko godinu dana.

U decembru 1976. godine je unaprijeđen u čin general-majora kubanskih revolucionarnih oružanih snaga.

Tri puta je boravio u Angoli: od 1977. do 1979. bio je šef vojne misije Kube u Angoli (MMCA), a od 30. maja 1981. je bio šef savjetovanja FAPLA, u takozvanoj operaciji „Olivo“ sve do decembra 1981, kada po drugi put zauzima poziciju šefa MMCA.

1998. godine odlazi u penziju.

Odlikovanja

Za zasluge tokom vojnih operacija u Zalivu svinja, odlikovan je 19. aprila 2001. godine od strane vrhovnog komandanta Fidela Kastru, počasnom titulom heroja Republike Kube za zasluge u odbrani zemlje. Isto odlikovanje dobilo je još samo 10 visokih vojnih činovnika.

Raul Menendez Tomašević preminuo je 17. avgusta 2001. godine.

(Zabranjeno je umnožavanje i kopiranje teksta bez saglasnosti autora.)